

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)
«ПРОФЕСІЙНА І ОСОБИСТІСНА РЕФЛЕКСІЯ ПЕДАГОГА В
ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ»**

Відомості про викладача

ПІБ	Лозенко Анна Павлівна
Посада викладача	доцент кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=dMiv7FcAAAAJ&hl=uk&oi=ao
Електронна адреса	a.p.lozenko@npu.edu.ua

I. Основна мета навчальної дисципліни

Формування у здобувачів третього рівня вищої освіти системного уявлення про професійну та особистісну рефлексію як ключову складову науково-педагогічної діяльності; розвиток їхньої рефлексивної компетентності для ефективного самопізнання, професійного вдосконалення, дослідницької активності та створення безпечного і продуктивного освітнього середовища.

II. Місце навчальної дисципліни в програмі підготовки фахівців

Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма	Освітні, педагогічні науки
Рік впровадження	2025
Шифр навчальної дисципліни	СВ 28
Семестр навчання	5

III. Програмні результати навчання

Інтегральна компетентність. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми в галузі освіти/педагогіки у процесі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики; застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення в галузі освіти й педагогіки.

ЗК 1 Здатність оволодівати загальнонауковими (філософськими) компетентностями, формувати системний науковий світогляд, професійну етику та загальний культурний світогляд завдяки абстрактному мисленню, критичному аналізу, оцінці, синтезу і генеруванню нових та складних ідей.

ЗК 2 Здатність здійснювати наукову комунікацію усно та письмово, презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовою європейського простору, демонструвати культуру наукового мовлення, використовувати лінгвістичний інструментарій та встановлювати продуктивні зв'язки для обміну досвідом.

ЗК 6 Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій школі та наукових установах, планувати й проводити навчальні заняття з використанням компетентнісного підходу, застосовувати знання на практиці.

ФК 1 Здатність застосовувати наукову термінологію педагогічної науки та створювати ієрархічні структури наукових понять; розуміти системні зв'язки та цілісність педагогічних явищ і процесів; відстежувати сучасну нормативно-правову базу освіти та освітню політику України; формувати стратегічне бачення розвитку науки; аналізувати педагогічні явища в історичній ретроспективі; здійснювати компаративний аналіз педагогічних проблем у міжнародному та національному контекстах; інтегрувати інноваційний педагогічний досвід у власні наукові дослідження в закладах загальної середньої освіти та вищої школи.

ФК 2 Здатність до дослідницького навчання; дотримання етичних принципів у професійній взаємодії; розвиток емпатії та поваги до індивідуальних особливостей інших, міжкультурної толерантності.

ФК 7 Здатність здійснювати моніторинг власних наукових результатів та педагогічної діяльності в закладах загальної середньої освіти та вищої школи; використання діагностичного інструментарію для оцінювання експериментальної роботи; проектування індивідуальних траєкторій розвитку для себе та суб'єктів педагогічного процесу; критичне оцінювання наукової і практичної цінності дослідницьких завдань.

ПРН 1 Демонструє розуміння фундаментальних філософських категорій та їх застосування в освітніх дослідженнях; аналізує освітні феномени через призму різних філософських концепцій; формує власну освітню філософію на основі критичного осмислення історичних та сучасних філософських парадигм; інтегрує філософські методи пізнання у науково-педагогічну діяльність.

ПРН 5 Вільно оперує науковою термінологією педагогічної науки; створює та застосовує ієрархічні структури наукових понять; аналізує педагогічні явища у системному взаємозв'язку; моніторить зміни у нормативно-правовій базі освіти та освітній політиці України; формує стратегічне бачення розвитку педагогічної науки; здійснює компаративний аналіз освітніх процесів у міжнародному та національному контекстах; інтегрує інноваційний педагогічний досвід у власну наукову та практичну діяльність.

ПРН 7 Дотримуватись етичних норм наукової спільноти. Здійснювати відповідальний моральний вибір у професійній діяльності. Усвідомлювати роль викладача у розвитку суспільства та формуванні особистості студента.

ПРН 11 Здійснює систематичний моніторинг власних наукових результатів та педагогічної діяльності; використовує релевантний діагностичний інструментарій для оцінювання експериментальної роботи; проектує індивідуальні траєкторії розвитку суб'єктів педагогічного процесу; критично оцінює наукову і практичну цінність дослідницьких завдань.

ПРН 22 Формулювати концепцію наукового дослідження та планувати експериментальну роботу. Проводити інформаційний пошук та обробку наукової інформації. Організовувати дослідження педагогічного досвіду. Впроваджувати інноваційні технології в експериментальній роботі.

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи професійної і особистісної рефлексії педагога

Тема 1.1. Рефлексія як філософська, психологічна та педагогічна категорія. Сутність поняття «рефлексія» у філософії, психології, педагогіці. Рефлексія як ознака суб'єктності педагога. Її роль у самопізнанні та саморозвитку фахівця в галузі освіти.

Тема 1.2. Рефлексивна компетентність сучасного педагога. Рефлексивна компетентність у професійних стандартах освітян. Структура та критерії сформованості. Значення для ефективної професійної, дослідницької та освітньої діяльності.

Тема 1.3. Види та функції рефлексії в педагогічній діяльності. Класифікація рефлексії: інтелектуальна, прогностична, ретроспективна, ситуативна, особистісна, комунікативна. Сфери застосування та функціональні можливості в професійній практиці педагога.

Тема 1.4. Рефлексія у структурі професійно-педагогічної діяльності. Функції рефлексії в освітньому процесі: цілепокладання, планування, організація, контроль, оцінювання. Прояви рефлексії у викладанні, вихованні, розвитку особистості здобувачів освіти.

Змістовий модуль 2. Технології розвитку професійної і особистісної рефлексії в освітньому середовищі

Тема 2.1. Розвиток особистісної рефлексії педагога. Методи і засоби самопізнання: самоспостереження, самозвіт, самооцінювання, рефлексивні есе, щоденники рефлексії. Техніки самодіагностики. Особистісні рефлексивні практики у формальному та неформальному освітньому середовищі.

Тема 2.2. Формування професійної рефлексії в дидактичному контексті. Застосування рефлексії у викладанні: проєктування освітнього процесу, вибір методик, аналіз ефективності. Рефлексивні практики у плануванні, організації, оцінці результатів навчання.

Тема 2.3. Рефлексія у освітній діяльності педагога. Форми і методи рефлексії у процесі освітньої діяльності. Аналіз власної ціннісної позиції, педагогічного впливу, впровадження полікультурного та гуманістичного підходів.

Тема 2.4. Тренінгові технології розвитку рефлексії педагога. Рефлексивні вправи, тренінги, ситуаційні задачі. Використання арт-технік, асоціативних методик, графічних і метафоричних інструментів. Створення рефлексивного простору в освітньому закладі.

Детальні теми лекційних, практичних/семінарських занять, питання до заліку/іспиту, теми і завдання для самостійної роботи та інші містяться на курсі у Moodle

V. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання

Кафедра початкової освіти та інноваційної педагогіки
Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова
Лозенко Анна Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

VI. Обсяг навчального навантаження і терміни навчання

	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
Рік і семестр навчання	Третій, п'ятий	Третій, п'ятий
Кількість кредитів	3	3
Загальна кількість годин	90	90
Лекційні заняття	20	6
Семінарські заняття	20	6
Самостійна робота	50	78

VII. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravyla-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>) відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначенням деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконані у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час заліку, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії.

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>).

Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користування засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності.

VIII. Основні інформаційні джерела

1. Агачева, Юлія Анатоліївна. Рефлексія міжособистісної атракції як механізм регулювання діяльності [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Агачева Юлія Анатоліївна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. - Київ, 2015. - 20 с.
2. Антропологічний вимір глобалізаційних процесів: філософсько-освітня рефлексія [Текст] : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.10 / Воробйова Любов Сергіївна ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. - К., 2013. - 32 с.
3. Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття) Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма, Заходи від 03.11.1993 № 896; Документ 896-93-п, чинний, поточна редакція - Редакція від 29.05.1996, <http://zakon.rada.gov.ua/go/896-93-%D0%BF>
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352с.
5. Закон України «Про освіту» Верховна Рада УРСР; Закон від 23.05.1991 № 1060-XII; Документ 1060-12, чинний, поточна редакція — Редакція від 08.07.2017, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
6. Зімовін, Олексій Іванович. Рефлексія та креативність як чинники саморозвитку особистості на різних етапах життєвого шляху [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Зімовін Олексій Іванович; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. - Київ, 2017. - 20 с.
7. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : top.gov.ua. – Назва з екрану. / М-во освіти і науки України; упоряд. Л. Гриневич та ін. – Електрон. текст. дані. – Київ : МОНУ, 2016. – 40 с.
8. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Постанова Колегії МОН України, Президії АПН України № 12/5-2 від 22.11.01 р.
9. Марусинець, Мар'яна Михайлівна. Професійна рефлексія майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика формування [Текст] : монографія / М. М. Марусинець; Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. - ІваноФранківськ; Умань: Жовтий О. О., 2012. - 419 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти // Указ Президента України від 17 квітня 2013 року N 347/2013
11. Плахотнік, Ольга Василівна. Професійна рефлексія у діяльності соціального педагога [Текст] : навч.-метод. посіб. / Плахотнік О. В., Васильєва-Халатникова М. О. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ф-т психології, Каф. педагогіки. - Київ : [б. в.], 2013. - 248 с.
12. Резван, Оксана Олексіївна. Рефлексія особистісно-професійного розвитку вчителя [Текст] : навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл. / О. О. Резван ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків : Іванченко І. С. [вид.], 2017. - 122 с. : іл. - Бібліогр.: с. 121-122.
13. Рижак, Людмила. Філософія як рефлексія духу [Текст] : навч. посіб. / Людмила Рижак ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. - 639 с.
14. Семиченко В.А. Рефлексивні передумови індивідуалізації професійної підготовки у вищій школі / В.А. Семиченко // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Т. 4. Педагогіка і психологія вищої школи / АПН України ; [ред. рада: Кремень В. Г., Мадзігон В. М., Савченко О.Я. та ін. ; редкол. тому: Євтух М. Б., Мазаракі А.А., Павленко А.Ф. та ін.]. - Київ : Педагогічна думка, 2007. – С. 178 – 187.
15. Чайка В.М. Структура, функції та рівні розвитку професійної саморегуляції вчителя / В. Чайка // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

ІХ. Система оцінювання

Поточний контроль

тематичні експрес-опитування (усні та письмові) на семінарських заняттях, творчі й пошукові індивідуальні роботи (групові проєкти, презентації, есе, тренувальні тести, модульні контрольні роботи) тощо.

Підсумковий контроль

Залік (диференційований)

Важливі рекомендації!

Моніторинг у формі заліку передбачає:

– виконання студентом (-ми) самостійно або під керівництвом викладача тематичних контрольних завдань на основі вивченого програмного матеріалу (накопичувальні кейси).

– демонстрацію студентом (-ми) набутих компетентностей крізь призму підсумкових тестів або захисту тематичного проєкту з використанням мультимедійних засобів та інших засобів візуалізації (PowerPoint, відео, колаж тощо) на засадах відкритості й прозорості.

Критерії оцінювання:

Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість, емоційність та аргументованість; звертання до основної та додаткової літератури: підручників, навчальних посібників, періодичних (фахових) видань тощо; використання цитат, афоризмів, думок авторитетних вчених та ін.; аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Під час виконання письмових (тестових) завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи; підготовка матеріалу за допомогою мультимедійної техніки, різних технічних засобів (слайдів, таблиць, схем, діаграмних рисунків тощо).

Перезарахування окремих тем або модулів дисципліни за умови підтвердження відповідних навчальних результатів, здобутих у межах неформальної освіти (курси, тренінги, семінари, сертифікати тощо): перезарахування здійснюється на підставі поданої документації, яка підтверджує зміст, тривалість і результати навчання, та після оцінки відповідності компетентностей викладачем курсу або уповноваженою комісією, відповідно до Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>).

Рівень відповідності критеріям:

Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму освітнього компонента повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах

Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму освітнього компонента в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми освітнього компонента, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.

Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з освітнього компонента, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні і фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.

Незадовільний рівень:

35 – 59 балів – з можливістю повторного складання. Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з освітнього компонента, не вміє логічно, послідовно, ґрамотно висловлювати думку;

0 – 34 балів – з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента. Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.

X. Навчальні ресурси

Основні та додаткові матеріали, необхідні для вивчення навчальної дисципліни, знаходяться в електронному навчальному курсі системи управління навчальними курсами MOODLE.

*Обговорено та затверджено на засіданні кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Протокол № 9 від 24 березня 2025 року*